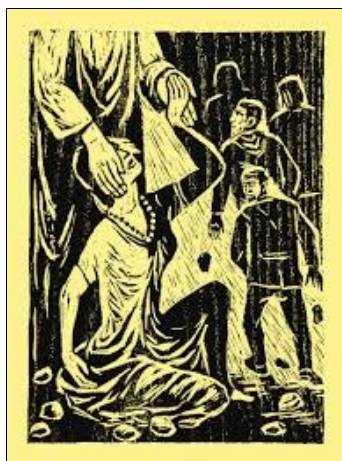

5de zondag van de 40-dagentijd

De hele joodse geschiedenis is één grote lijdensweg van gebukt gaan onder de zondelast van afgoderij, ontrouw, collaboratie, corruptie. Het is dan ook geen toeval, dat Jezus zoveel aandacht besteedt aan vergeving. Vandaag vertelt Johannes een voorval waarin vergeving, begrip en tolerantie grote indruk moeten hebben gemaakt én waarmee de joodse overheid in verlegenheid geraakte: een vrouw die een slippertje had gemaakt en die door Jezus wordt ontzet wanneer het volk bloed wil zien en haar wil stenigen. – De eerste lezing vertelt over de doortocht door de Rode Zee waarover Jesaja zegt niet om te kijken naar vroeger. Menigeen die door het leven is gemangeld, is heel gelukkig met zo'n advies.

rantie grote indruk moeten hebben gemaakt én waarmee de joodse overheid in verlegenheid geraakte: een vrouw die een slippertje had gemaakt en die door Jezus wordt ontzet wanneer het volk bloed wil zien en haar wil stenigen. – De eerste lezing vertelt over de doortocht door de Rode Zee waarover Jesaja zegt niet om te kijken naar vroeger. Menigeen die door het leven is gemangeld, is heel gelukkig met zo'n advies.

Thema: “Schuld, recht en vergeving”

EERSTE LEZING uit de profetie van Jesaja (43,16-21)

Zo spreekt de Heer, die door de zee een weg legt, een baan door de onstuimige golven; en die wagen en paard daarover laat gaan, leger en strijdmacht, gesloten aaneen, maar dan gaan ze rusten, staan niet meer op, uitgeblust zijn ze, uitgedoofd als een vlaspit. Denk niet meer aan het verleden en sla geen acht op wat reeds lang voorbij is: Ik onderneem iets nieuws, het begin is er al: ziet ge het niet? Een weg leg Ik door de steppe, rivieren laat Ik stromen door de woestijn. De wilde dieren zullen ontzag voor Mij hebben, de jakhalzen en de struisvogels; want door de steppe laat Ik beken stromen, rivieren door de woestijn, zodat mijn uitverkoren volk zich kan laven: en dit volk dat Ik mij gevormd heb zal mijn lof verkondigen!

TWEEDE LEZING uit het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus volgens Johannes (8,1-11)

In die tijd begaf Jezus zich naar de Olijfberg. 's Morgens vroeg verscheen Hij weer in de tempel en al het volk kwam naar Hem toe. Hij ging zitten en onderrichtte hen. Toen brachten schriftgeleerden en Farizeeën Hem een vrouw die op overspel was betrapt. Zij plaatsten haar in het midden en zeiden tot Hem: "Meester, deze vrouw is op heterdaad betrapt terwijl ze overspel bedreef. Nu heeft Mozes ons in de Wet bevolen zulke vrouwen te stenigen. Maar Gij, wat zegt Gij ervan?" Dit bedoelden ze als een strikvraag in de hoop Hem

ergens van te kunnen beschuldigen. Jezus echter boog zich voorover en schreef met zijn vinger op de grond. Toen zij bij Hem aanhielden met vragen richtte Hij zich op en zei tot hen: "Laat degene onder u die zonder zonden is, het eerst een steen op haar werpen." Weer boog Hij zich voorover en schreef op de grond. Toen zij dit hoorden dropen zij een voor een af, de oudsten het eerst, totdat Jezus alleen achterbleef met de vrouw die daar was blijven staan. Nu richtte Jezus zich op en sprak tot haar: "Vrouw, waar zijn ze gebleven? Heeft niemand u veroordeeld?" Zij antwoordde: "Niemand Heer," Toen zei Jezus tot haar: "Ook Ik veroordeel u niet; ga heen en zondig van nu af niet meer."

OVERWEGING

In het najaar van 1945 begon het Neurenbergproces tegen 24 kopstukken van de nazi's. Het was het eerste internationale tribunaal. Er zouden er vóór 1950 nog 12 volgen, onder meer tegen artsen, juristen, politiemensen, militairen, ministers, 186 mensen in totaal. Het was voor het eerst dat mondiale misdrijven tegen de menselijkheid in rechtsgedingen aan de orde kwamen. Er zouden er echter nog dozijnen volgen, tot in onze tijd, met officiële rechtbanken, door de VN ingesteld, vast of incidenteel.

De processen kregen veel aandacht, vooral door de grootschaligheid die we pas zo'n 70 jaar kennen. Maar ze bestaan ook in het klein, zodra menselijke verhoudingen ernstig geschaad worden; ook dan komt een schuldvraag tot leven. Het is waarschijnlijk zelfs van alle tijden en culturen. Het vertelt iets over ons mens-zijn, onze *condition humaine* als iets dat elke mens aangaat. In het gehele Oude en Nieuwe Testament lees je op zowat elke bladzijde iets over schuld, recht en vergeving. Het lijkt alsof we ermee geboren zijn en daarom erfzonde is gaan heten.

Een en ander is de achtergrond bij het evangelie van vandaag, dat voorval over die vrouw die vreemd ging en werd betrapt. Zij verdiende volgens de joodse wet de doodstraf, – niet, dierbare mensen, omdat de joodse cultuur van toen zo'n mooie huwelijksmoraal hooghield, maar omdat hun cultuur gerommel met seksualiteit zag als een teken van ontrouw aan de goddelijke belofte van een talrijk volk. Het volk zou talrijk worden, beloofd aan Abraham, maar dan wel volgens de regels van Mozes. Vreemd gaan was een object van een volksgericht, want het had iets godslasterlijks.

Hoe dan ook, het volk zat met het voorval van die vrouw in z'n maag en kon zijn collectief geweten het zwijgen opleggen door streng te straffen.

Had je de straf ten uitvoer gelegd, dan was je van alles af. Je had je immers gehouden aan de wet, want die pleitte je vrij. Ziet u, dierbare mensen, dat dat altijd nog leeft op elk moment, dat mensen van de rechter strenge straffen verlangen als wraak voor het aangedane leed, met een mooi woord: rechtsherstel. Je ziet het dikwijls in de krant, – sterker nog: mensen die na een misdrijf zichzelf bij de politie melden, omdat genoegdoening minder aan je vreet dan wroeging.

Het gaat om geschonden intermenselijke verhoudingen, – om het verlangen naar herstel. De agressie van de Farizeeën in hun verlangen die vrouw te stenigen, moest hun eigen geweten tot zwijgen brengen, maar toevallig was het ook een mooie gelegenheid Jezus op de proef te stellen door Hem voor het dilemma te zetten: óf de joodse wet óf zijn prediking van vergeving, – een keuze voor de wet zou Jezus' prediking ondermijnen en een keuze voor vergeving zou Hem ontrouw aan de wet kunnen worden verweten.

En dan komt het magistrale antwoord: *“Laat hij die zonder zonden is, het eerst een steen werpen.”* Dierbare mensen, dat is veel meer dan diplomatie. Jezus verlegt de individuele schuldvraag van die vrouw naar wat iedereen zoal te verantwoorden heeft tegenover God. Als Jezus spreekt over zonde, kon geen jood dat misverstaan: het ging over de persoonlijke verhouding tot God, – over een gedrag waarmee h/zij de Schepper had miskend. En als je eigen verhouding tot God nog niet op orde is, wat zal je je dan bezig houden met de schuld van een ander?

Dierbare mensen, u herinnert zich waarschijnlijk, dat ik nogal 'ns sprak of schreef over ons rechtsbestel, daar waar de rechtspraak of een vonnis wordt gezien als vergelding of wraak. Soms wordt er nog steeds weer een oorlogsmisdadiger ontdekt, altijd stokoud, soms zelfs in een rolstoel. Er wordt geschreeuwd om een veroordeling. Sommige mensen willen bloed zien. Lijkt dat niet nogal op de evangelietekst van vandaag? Wie heeft bij kritiek op een ander misschien zelf boter op z'n hoofd?! Wie is er zozeer zonder zonde dat die het recht heeft anderen te veroordelen? Niemand, maar hoe moet het dan wél?

Dierbare mensen, wie het weet mag het zeggen. Maar Jezus zegt: “Wie zonder zonde is, werpe de eerste steen.” En de Farizeeën, die met hun wetsgetrouwe leefstijl echt dachten, dat ze het nog zo gek niet deden, ... ze dropen af, – één voor één, de oudsten het eerst, misschien omdat allereerst van hun levenservaring begrip mocht worden verwacht. Ten slotte bleef Jezus met de vrouw alleen over.

Dierbare mensen, wat denk je als je over een strafzaak in de krant leest, meer nog die op de tv ziet. De verdachte zit daar naast zijn verdediger en tegenover de aanklager en de rechter. Wat

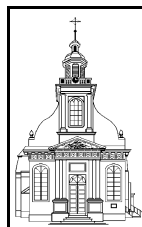
denk je dan? Wat zou er gebeuren als de rechter tegen de aanklager zou zeggen: “Als je zelf niets te verwijten valt, mag je een strafeis formuleren.” Die voorstelling van zaken is natuurlijk onzinnig, want de aanklager staat daar niet op persoonlijke titel, maar vertegenwoordigt de samenleving. Het vertelt echter wel iets over onze onderlinge relaties en ons onvermogen tot vergeving en onze machteloosheid tegenover onze wraakgevoelens.

Hoe dan ook, Johannes sluit het voorval daarmee niet af. De Farizeeën brachten de vrouw aan. Jezus verdedigt, de aanklagers dropen af, maar Jezus seponereert de zaak niet. Hij vraagt: *“Heeft niemand je veroordeeld?”* Dat lag immers voor de hand. En als die vrouw dan knikt van nee, zegt Hij (vrij vertaald): *“Ook ik veroordeel je niet; je bent vrij, maar doe het nooit weer.”*

Dierbare mensen, dit kleine minieme voorval van zo'n 2000 jaar geleden kan je brengen bij de duizenden strafprocessen op deze wereld, – in de stilte van je overweging hoe het met je eigen leven gesteld is, – zeker iedere keer dat je het in stilte eens bent met een veroordeling en straf. Dan heb je een punt. En tegelijk mogen we beseffen, dat de inrichting van onze samenleving, in 't groot en 't klein, een teken is van ons onvermogen, van onze eigen zondigheid, al hebben we persoonlijk aan de meeste feiten part noch deel.

Ten slotte, we kunnen het niet anders en dat maant ons tot nederigheid. Maar als je gewend bent te zeggen: de strafeis is juist of te klein, dan heb je jezelf gebonden, – dan heb jijzelf levenslang, – en dan heb je het verhaal van vandaag in eigen leven niet voltooid, – althans, nog niet.

(– Ruimte voor aantekeningen –)

Katholieke geloofsgemeenschap
St. Petrus' banden
Driebergen-Rijsenburg, 7 april 2019
© Frans E.M.Verhaar pr.